

ZAKOŃCZENIE

Dokonane w niniejszym sprawozdaniu spojrzenie wstecz na 20 lat istnienia Biblioteki pozwala stwierdzić fakt znacznego jej rozwoju. Nie biorąc pod uwagę pięciu lat okupacji na koncie osiągnięć Biblioteki w okresie lat 14 można umieścić: 1) otrzymanie nowego gmachu, 2) wielokrotne powiększenie personelu, 3) znaczny wzrost księgozbioru, 4) wybitne powiększenie stopnia wykorzystania zbiorów.

Utrwaliły się w ciągu tego czasu formy organizacyjne Biblioteki. Zasięgiem swoich wpływów wybiegła ona daleko poza mury Uniwersytetu. Z niewielkiej instytucji usługowej będącej raczej tylko dopełnieniem księgozbiorów zakładowych Uniwersytetu przekształciła się w nowoczesnie zorganizowany zakład żywej pracy naukowej i dydaktycznej ze stale aktualizowanym księgozbiorem.

Specjalizując się w dziedzinie religioznawstwa i filozofii chrześcijańskiej oraz przejmując zadania ośrodka dokumentacji polskiego piśmiennictwa w tym zakresie, wykreśla sobie tym samym Biblioteka poważne zadania w ogólnopolskiej polityce gromadzenia zbiorów. W państwowych bowiem bibliotekach uniwersyteckich te dziedziny wiedzy są reprezentowane w bardzo nieznacznym procencie.

Podejmując inicjatywę w zakresie tworzenia katalogów centralnych zbiorów kościelnych dąży Biblioteka do możliwie największego skrócenia drogi heurezy, będącej ważnym etapem pracy w twórczym procesie naukowo-badawczym.

Realizacja tych postulatów oraz pełne uruchomienie pracowni mikrofilmowej dostarczy przesłanek dla dalszego rozwoju Biblioteki jako instytucji naukowej mającej określone zadania w ramach struktury organizacyjnej Uniwersytetu. Ujęcie tych wszystkich zadań w formuły prawne w postaci statutu staje się pilnym postulatem na najbliższą przyszłość.

KS. WINCENTY URBAN

**SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI
ARCHIWUM I MUZEUM ARCHIDIECEZJALNEGO
ORAZ BIBLIOTEKI KAPITULNEJ WE WROCŁAWIU
ZA ROK 1959.**

1. Personel

Z dniem 1 września 1959 r. zwolnił się na własną prośbę z zajmowanego stanowiska w Archiwum i Bibliotece ks. dr Alfred Sabisch, którego dotychczasową pracę najlepiej charakteryzuje list Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu z dnia 24 sierpnia tr.: „Wyrażamy słowa pełnej podziękności za dotychczasową pracę w dziedzinie duszpasterskiej, wychowawczej i naukowej, w której Ksiądz Doktor wykazał wiele umiejętności, pracowitości, ofiarności i sumiennosci. Mamy największe uznanie za włożony trud na wymienionych odcinkach pracy i cenimy go wielce. Wiemy, że dotychczasowa praca wychowawcza, naukowo-

badawcza i administracyjna wymagała wiele samozaparć i wysiłku. Książki Doktor umiał jednak zawsze dać piękne przejawy tych cnót w ubiegłych latach swych prac".

Na miejsce ks. dra Sabischa przyszedł ks. Alfred Świerk, wychowanek Seminarium Duchownego w Nysie.

Inni pracownicy pozostali bez zmian.

2. Stan zbiorów

Układ zbiorów przedstawia się następująco:

Pierwszy dział w archiwum tworzą dokumenty pergaminowe, które dzielą się na dwie grupy: 1) dokumenty ułożone chronologicznie i 2) dokumenty rozsegregowane według sygnatur alfabetycznych i odpowiednich liczb.

Drugi dział archiwum stanowi zbiór akt o układzie rzeczowym, mający siedem zespołów. W trzecim dziale jest 25 głównych zespołów.

Ostatni dział stanowi zbiór obrazów duchowieństwa diecezjalnego, kościołów i osób zakonnych.

a) Archiwum Archidiecezjalne powiększyło swoje zbiory w roku sprawozdawczym o następujące pozycje:

1) W dziale dokumentów:

1° Brewe papieża Benedykta XV, wydane w Rzymie 23 lutego 1918 r., skierowane do kardynała Adolfa Bertrama we Wrocławiu, zezwalające na zorganizowanie na miejscu „*Tribunal secundae instantiae pro matrimonialibus aliisque ecclesiasticis causis in secunda provocatione diiudicandis*".

2° 37 dokumentów odnoszących się do Gliwic, przede wszystkim do Parafii Wszystkich Świętych i innych spraw, wystawionych w latach między 1415 i 1772. Wśród dokumentów znajduje się 17 dokumentów pisanych w języku czeskim i polskim z pewnymi słowami niemieckimi.

3° Dokument wystawiony w Rzymie 1759 r. dla Tadeusza Klambta, jego krewnych i 12 innych osób, z nadaniem odpustu zupełnego. Przekazał go do Archiwum w dniu 30 IX 1959 ks. kan. Wacław Jabłoński z Ząbkowic Śląskich.

4° Ks. dziekan Tadeusz Byś zdeponował 19 X 1959 14 dokumentów pergaminowych, odnoszących się do Stoszowic k/Ząbkowic (Peterwitz), wystawionych w latach 1379—1820.

5° Ks. Damian Wyrostowicz złożył 28 X 1959 dokument pergaminowy (palimpsest), datowany we Wrocławiu 18 X 1754, dotyczący fundacji Jerzego Krotchwila proboszcza ze Strzelec koło Namysłowa.

2) W dziale metryk zyskano:

1° Metryki z Prusic (Prausnitz) w ilości 12 ksiąg przysłane przez ks. kan. Józefa Mendelowskiego.

2° Z Gostkowa (Giesmannsdorf) przybyło 6 tomów.

3° Z Powidzka k/Milicza — 8 tomów, oddanych przez ks. kan. Antoniego Niezabitowskiego.

3) W dziale akt:

1° Rachunki z Prusic z lat 1789—1820 i 1799—1822.

2° Z parafii Ziębice: *Inventarium Parochiae Mönsterbergensis 1650—1769. Jahres Rechnug über die Stiftungen bei der Pfarrkirche St. Georgii Martyris zu*

Münsterberg (1771). Wymienione archiwaia przysłał ks. kan. Władysław Kot.

3° Kronika szkoły parafialnej z Gostkowa z lat 1895—1938.

4° *Compositiones et Diarium negotiorum* z Powidzka.

5° *Annales Francostenenses oder Jahres Zeittungen und Geschichte glaubwürdig und wahrhafte Historien*, von Martino Koblitzio quondam consule p. t. seniore Magistrati Ducatus Civitatis Francostenensis, a. 1655. Darował je ks. Tadeusz Byś. Rękopis ten jest ciekawy i z tego względu, że zawiera rysunki architektoniczne okolicznych kościołów, miasta Ząbkowic i innych.

4) Do innych działów archiwalnych wpłynęły:

1° *Sprawozdania Kółka Polskiego* w Alumnacie wrocławskim studentów teologii w ilości trzech zeszytów. Podarował je ksiądz biskup Bolesław Kominek. Archiwum posiadało już dawniej dwa zeszyty tych sprawozdań. Obecnie sprawozdania dają nam pełniejszy obraz życia polskich teologów we Wrocławiu.

2° Akta dotyczące erekcji parafii z nowszych czasów.

3° Ks. dr Alfred Sabisch przekazał sporządzone przez siebie protokoły z wykopalisk prowadzonych z ramienia Ministerstwa Kultury i Sztuki w prezbiterium katedry wrocławskiej od 7 listopada 1950 do 16 kwietnia 1951 r.

4° Ks. kan. Apolinary Kowalski oddał do zbiorów archiwum *Kleine Beiträge zur mittelalterlichen Geschichte Schlesiens*, których autorem jest śp. ks. Paweł Bretschneider proboszcz ze Starczówka.

5° Ponadto kuria arcybiskupia dostarczyła w roku sprawozdawczym 22 pisma.

b) Biblioteka Kapitułna powiększyła się w tym roku następująco:

1) W dziale rękopisów o 8 jednostek.

2) W dziale druków o 147 t., pochodzących głównie z darowizny; większość z nich darował autor niniejszego sprawozdania. Spośród starodruków cenne są zwłaszcza dwa inkunabuły:

Antoninus Florentinus: *Summa theologica*. Pars 2. Nürnberg, Antonius Koberger, 10 X 1477. 2°. — GW 2186. — HC 1242. — JP Gd 43. — Koc Wr 185 — 189.

Solimus Caius Iulius: *Polyhistor sive de memorabilibus mundi*. Bologna, Benedictus Hectoris Faelli, 1500. 4°. — HC 14886. — BMC VI 845. — Koc Wr 2602 (z zapiską proveniencyjną: Stanisłai Sauri D. D. Canonici Wratislaviensis emptus per eum ipsum Bononiae Anno 1507).

3. Budynek i wyposażenie

W roku sprawozdawczym staraniem kurii arcybiskupiej wymieniono zepsute ryzny i zastąpiono je nowymi w wymiarze ok. 40 metrów.

4. Konserwacja

W ciągu lata wymyło dwa razy starannie magazyny archiwalne i biblioteczne i przeprowadzono czyszczenie wszystkich zbiorów. Inroligator Leon Majchrzak przeoprawił i zakonserwował 46 rękopisów, 5 inkunabułów, 14 starodruków i 21 druków nowszych. 1800 tomom dano ochronne obwoluty papierowe.

Uporządkowano zbiór ikonograficzny im. ks. A. Heinkego oraz akta księży diecezji wrocławskiej z końca XIX i pocz. XX w. odnoszące się do ich studiów.

5. Udostępnianie i usługa

W zakresie udostępniania zbiorów rok 1959 przedstawiał się następująco:

- a) Osób korzystających ze zbiorów było 1929,
- b) Wydano do pracowni książek (tomów) 2069,
- c) Wydano do opracowania rękopisów 1738,
- d) Kwerend załatwionych na piśmie było 26,
- e) Kwerend ustnych załatwiono 589,
- f) Informacji pisemnych udzielono 37,
- g) Informacji ustnych udzielono 130,
- h) Załatwiono korespondencji 715,
- i) Kopii metrykalnych z parafii otrzymano 709.

W latach 1945—1958 ukazało się drukiem 112 prac, których autorzy oparli się całkowicie lub częściowo na tutejszych zbiorach archiwalnych i bibliotecznym; 77 prac nie zostało jeszcze opublikowanych.

6. Wystawy i pokazy

Archiwum zorganizowało w swoim zakresie w roku sprawozdawczym okolicznościową wystawę pt. „Historiografia polska” oraz 16 pokazów z ważniejszych zbiorów dla badaczy naukowych i zainteresowanych studentów oraz gości, przeprowadzanych przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu i Woj. Archiwum Państwowego.

7. Odczyty

W roku ubiegłym z ramienia archiwum ogłoszono na posiedzeniach Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego 21 odczytów, między innymi „Nieznane zabytki języka polskiego z Michalic w powiecie namysłowskim”, „Księgozbiór ks. Sebastiana Schleupnera w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu”, „Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej w XVII i XVIII w.”, „Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej w XIX wieku”.

8. Wycieczki naukowe

W r. 1959 zwiedziło archiwum i bibliotekę 20 wycieczek naukowych.

9. Publikacje

Ks. Wincenty Urban m. in. wydał pracę pt. *Studia nad dziejami wrocławskiej diecezji w pierwszej połowie XV wieku* (Wrocław 1959), wydrukował w *Śląskim Kwartalniku Historycznym „Sobótka”* (R. 14: 1959 nr 2, s. 149—195) rozprawę pt. „Materiały do dziejów polskości na Śląsku w wizytacjach diecezji wrocławskiej (do pocz. XVIII w.)” oraz przygotował do druku dalsze wydanie podręcznika ks. J. Umińskiego — *Historia Kościoła powszechnego*. W r. 1959 wyszedł w Wydawnictwie Św. Krzyża w Opolu tom pierwszy.

10. Kopie metrykalne

W r. 1959 wpisano do inwentarza 709 kopii metrykalnych.

11. Inne zbiory

Zbiory numizmatyczne powiększyły się w ubiegłym roku o 195 monet z XVII wieku, które przekazał urząd parafialny w Wojcieszowie. Ks. Franciszek Witek z Dziadowej Kłody k/Sycowa podarował 6 monet z XVIII i XIX w.

12. Prace zlecone

W formie krótkich opracowań przygotowano: Dla Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich w Warszawie do projektowanego *Kalendarza TRZZ na rok 1960* artykuł pn. „Uwagi na temat zabytków piśmienniczych instytucji kościelnych archidiecezji wrocławskiej”. Dla ks. prałata dr Józefa Marcinowskiego — „O bulli papieża Benedykta XIV, wydanej w Castel Gandolpho 18 VI 1750, udzielającej prałatom kapituły wrocławskiej prawa do pontyfikaliów”. Dla wydawnictwa *Cahiers: Pologne-Allemagne* przygotowano dłuższy artykuł pt. „Historyczne tło zmiany obrazu wyznaniowego Polskich Ziemi Odzyskanych w rezultacie drugiej wojny światowej”. Do redakcji *Wiadomości Archidiecezjalnych Warszawskich* wysłano (dwa) artykuły o św. Jadwidze i bł. Czesławie.

Ks. Wincenty Urban uczestniczył ponadto w wizytacji kanonicznej dekanatów: sycowskiego, świdnickiego, ziębickiego i ząbkowickiego, którą przeprowadził ksiądz biskup dr Andrzej Wronka a także brał udział w komisji egzaminacyjnej dla księży wikariuszów i proboszczów w Nysie.

Sprawozdanie niniejsze nie obejmuje również prac związanych z duszpasterstwem i zajęciami podpisanego w Arcybiskupim Seminarium Duchownym we Wrocławiu i Seminarium Duchownym w Nysie.

MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE WE WROCŁAWIU

Muzeum mieści się w budynku przy ulicy Kanonia 12.

Było otwarte dla zwiedzających codziennie z wyjątkiem poniedziałków w godz. od 10 do 15. Opieka i kierownictwo muzeum spoczywa w rękach dyr. Zygmunta Wrześniowskiego i mgr Mariana Pacyny.

W ubiegłym roku muzeum zwiedziło ok. 8.000 osób, w tym szereg wycieczek zagranicznych z całego świata. Muzeum wystawia 246 eksponatów, z których 4 tryptyki znajdują się w kościele św. Krzyża.

W listopadzie ubiegłego roku otwarto wystawę rzeźb i obrazów gotyckich w budynku przy ul. Katedralnej 4, udostępniając równocześnie zwiedzającym gotyckie wnętrza kościoła św. Piotra i Pawła. Wystawa posiada tu ponad 20 eksponatów.

Dzięki uprzejmości kurii arcybiskupiej inż. T. Wojciechowski mógł urządzić wystawę swych kartonów i projektów witraży. Należy dodać, że inż. Wojciechowski jest twórcą witraży do prezbiterium katedry wrocławskiej, które przedstawiają zasłużonych biskupów wrocławskich z epoki średniowiecznej oraz motywy herbowe księstw i miast śląskich. Całość tej kompozycji czyni bardzo miłe wrażenie.

W pracowni konserwatorskiej muzeum zakonserwowano ponad 20 obrazów i 1 rzeźbę (bez dodatkowych kredytów) z Dolnego Śląska i Wrocławia. W trakcie konserwacji są wszystkie rzeźby wystawione przy ul. Katedralnej 6.

Podręczna biblioteka licząca 650 tomów wzbogaciła się w ubiegłym roku o 1 pozycję.

Na wydatki bieżące muzeum otrzymało z kurii odpowiednie fundusze.